

Wprowadzenie

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z 66. numerem czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” przygotowanym przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jest on siódmym zeszytem serii poświęconej wyzwaniom rozwojowym Wielkopolski. Dostrzegając niedostatek aktualnych opracowań dotyczących problemów społecznych i ekonomicznych naszego regionu, Redakcja, przy aprobacie ówczesnej Rady Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, postanowiła, że począwszy od 2016 r., każdy czwarty w danym roku zeszyt naszego czasopisma będzie miał charakter tomu zbierającego wyniki badań regionalnych dotyczących województwa wielkopolskiego. Zakładamy, że podjęta inicjatywa przyczynia się do tworzenia cennego poznawczo zbioru wyników analiz, których zakres przestrzenny dotyczy Wielkopolski. W niniejszym tomie autorzy dziewięciu artykułów poruszają bardzo zróżnicowaną problematykę miejsca Wielkopolski na tle regionalnych zróżnicowań zmian poziomu rozwoju gospodarczego w warunkach pandemii COVID-19, uwarunkowań rozwoju innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim, wyzwań procesów rozwojowych na obszarach wiejskich Wielkopolski, przestrzennych konsekwencji zmian klimatu i antropopresji dla lokalnych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego obserwowanych w województwie wielkopolskim oraz uwarunkowań społecznych procesu rewitalizacji, a także znaczenia obiektów dziedzictwa kulturowego w rozwoju turystyki w Wielkopolsce.

Tom otwiera artykuł Janiny Szewczyk, Elżbiety Badach, Sławomira Liska i Jądwigi Bożek pt. *Zmiany poziomu rozwoju gospodarczego województw w okresie pandemii COVID-19 z zastosowaniem metody porządkowania liniowego w ujęciu dynamicznym*, w którym autorzy oceniają skalę zmian poziomu rozwoju gospodarczego województw w czasie pandemii COVID-19, ze szczególnym uwzględnieniem województwa wielkopolskiego, które jak dowodzą wyniki przeprowadzonych badań, zajmuje w całym badanym okresie stosunkowo wysokie miejsce w wprowadzonym rankingu opierającym się na wartości wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju.

W drugim opracowaniu pt. *Bariery działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim* Dariusz Głuszczuk prezentuje wyniki badań zmierzających do identyfikacji czynników stanowiących bariery działalności innowacyjnej. Autor proponuje ich systematyzację, dokonując podziału m.in. z uwzględnieniem przeszkód: ujawnionych i odstrasżających, wewnętrznych i zewnętrznych oraz kosztowych, dotyczących wiedzy, rynkowych i instytucjonalnych. Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że w opinii wielkopolskich przedsiębiorców zasadnicze ograniczenia innowacyjności generują czynniki kosztowe (zbyt wysokie koszty działalności innowacyjnej, trudności w pozyskaniu dotacji i subsydiów publicznych, brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych

i zewnętrznych), dotyczące wiedzy (niedobór pracowników o odpowiednich umiejętnościach) oraz rynkowe (zbyt duża konkurencja na rynku).

Kolejne trzy artykuły odnoszą się do wyzwań procesów rozwojowych obszarów wiejskich Wielkopolski. Joanna Bereźnicka i Ludwik Wicki w tekście pt. *Konwergencja efektywności ekonomicznej w gospodarstwach rolnych Wielkopolski* podejmują próbę określenia zmian efektywności czynników produkcji w gospodarstwach województwa wielkopolskiego według ich wielkości ekonomicznej oraz ustalenia, czy w badanym zakresie występuje konwergencja efektywności czynników produkcji w gospodarstwach o różnej wielkości ekonomicznej. Ustalenia z badań dają podstawę do twierdzenia, że relatywnie największe szanse rozwoju w Wielkopolsce mają gospodarstwa o powierzchni 30 ha i większej, których liczba i znaczenie rośnie. Procesowi temu towarzyszy spadek liczby gospodarstw o powierzchni 1–20 ha. Co ważne, w regionie zaznacza się wyraźny trend dychotomicznego rozwoju gospodarstw. Gospodarstwa większe wzmacniają swoją działalność gospodarczą, a coraz więcej gospodarstw mniejszych pełni tylko funkcje pomocnicze lub rezydencjonalne. W artykule pt. *Delimitacja obszarów wiejskich w województwie wielkopolskim pod względem kapitału ludzkiego w powiązaniu z ich sytuacją społeczno-gospodarczą* Maria Klonowska-Matynia przedstawia wyniki diagnozy poziomu kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich w województwie wielkopolskim i ich delimitacji pod względem struktury wewnętrznej kapitału ludzkiego oraz oceny powiązań ich przestrzennego rozmieszczenia w relacji do ich sytuacji społeczno-ekonomicznej. Badaniem objęto 2172 gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, w tym 207 gmin z województwa wielkopolskiego. Trzeci artykuł w tej części omawianego tomu pt. *Aktywność społeczna jako element kształtowania tożsamości terytorialnej na przykładzie obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego* został przygotowany przez Iwonę Józefowicz i Hannę Michniewicz-Ankiersztajn. Autorki prezentują w nim ocenę aktywności społecznej mieszkańców obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego w zakresie kultury jako czynnika budowania tożsamości terytorialnej. Uzyskane wyniki wskazują, że najwyższym poziomem tożsamości terytorialnej odznaczają się mieszkańcy gmin leżących w strefach peryferyjnych województwa wielkopolskiego oraz gmin wiejskich z dominującym rolnictwem ekstensywnym położonych we wschodniej części regionu.

Dwa kolejne opracowania poświęcone są problematyce zmian klimatu oraz konsekwencji antropopresji człowieka. Patryk Kaczmarek w opracowaniu pt. *Zróżnicowanie przestrzenne podatności społeczno-ekonomicznej na zmiany klimatu w województwie wielkopolskim* prezentuje propozycję analizy zróżnicowania przestrzennego podatności społeczno-ekonomicznej na zmiany klimatu w województwie wielkopolskim. Analiza prowadzona jest w układzie gmin Wielkopolski. Autor do analizy przyjął zestaw wskaźników społeczno-gospodarczych opisujących cechy kapitału terytorialnego, który następnie za pomocą metod wskaźnikowych stał się podstawą do obliczenia miary Hellwiga. Uzyskane wyniki wskazują, że niektóre gminy Wielkopolski są szczególnie podatne na wpływ zmian klimatu, co może dalej prowadzić do pogłębiania się zróżnicowań przestrzennych między tymi obszarami w zakresie oddziaływania społeczno-ekonomicznych efektów zmian klimatu. Stanowi to podstawę, jeśli chodzi o kształtowanie zróżnicowania

regionalnego podatności na zmiany klimatu, które powinno być przedmiotem interwencji ukierunkowanej terytorialnie polityki regionalnej. Małgorzata Stępniewska i Daria Pieczka w artykule pt. *Prognoza zmian w strukturze głównych typów ekosystemów w wyniku ekspansji zabudowy mieszkaniowej – przykład gminy wiejskiej Łubowo (województwo wielkopolskie)* przeprowadzają prognozę zmian w strukturze głównych typów ekosystemów związanych z ekspansją terenów zabudowy mieszkaniowej. Badanie oparte jest na studium przypadku obejmującym gminę wiejską Łubowo. Uzyskane wyniki pozwalają autorkom na sformułowanie rekomendacji odnoszących się do kierunków działań służących zachowaniu zdolności ekosystemów do dostarczania szerokiego zestawu korzyści ekologicznych, społecznych i ekonomicznych na obszarach wiejskich podlegających presji urbanizacyjnej.

Kolejne opracowanie w omawianym tomie zostało przygotowane przez Natalię Dziarmakowską. W artykule pt. *Rola komitetów rewitalizacji w procesie rewitalizacji na przykładzie województwa wielkopolskiego* autorka przeprowadza ocenę roli oraz zakresu aktywności komitetów rewitalizacji i ich odpowiedników w procesie rewitalizacji na przykładzie województwa wielkopolskiego, zwracając uwagę na znaczenie tych podmiotów jako najwyższej formy udziału społeczeństwa w procesie rewitalizacji.

Niniejszy numer zamyka artykuł pt. *Miejsca pamięci masowych egzekucji jako element dziedzictwa kulturowego, rozwoju regionalnego i tanatoturystyki na wybranych przykładach z Wielkopolski* przygotowany przez Tomasza Sahaja. Celem opracowania jest prezentacja wyników badań terenowych eksplorujących leśne miejsca pamięci masowych egzekucji Polaków dokonanych w latach 1939–1945 podczas niemieckiej okupacji w Kraju Warty (niem. Warthegau) na terenach dzisiejszej Wielkopolski. Masowe groby są elementami kultury materialnej i duchowej, składnikiem narracji historyczno-społecznej i tanatopolityki. Badania prowadzono w latach 2020–2022, zaktualizowano je w 2023 r. Przedmiotem szczególnego zainteresowania autora artykułu jest ocena możliwości wykorzystania potencjału tych miejsc w polityce zrównoważonego rozwoju Wielkopolski i tanatoturystyki.

Zapraszamy Państwa do działu *Nowości wydawniczych*, w którym prezentujemy publikacje, których tematyka bezpośrednio wiąże się z rozwojem regionalnym i polityką regionalną. W bieżącym numerze przedstawiamy monografię zatytułowaną *Zmiany klimatu a konkurencyjność regionów* przygotowaną przez zespół autorów w składzie: Agnieszka Karman, Jarosław Banaś, Urszula Bronisz, Andrzej Miszczuk. Książka ukazała się w serii wydawniczej Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk i zawiera wyniki projektu badawczego NCN pt. *Modelling of Climate Change Impacts on Regional Competitiveness* (2019/35/B/HS5/01548). Autorzy zwracają uwagę na konieczność łączenia poprawy konkurencyjności z zapewnieniem zrównoważonego rozwoju środowiska. Opracowanie składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym ukazano zmiany klimatu w powiązaniu z rozwojem społeczno-gospodarczym, traktując je z jednej strony jako skutek dotychczasowego modelu rozwoju, a z drugiej jako impuls do radykalnej zmiany przyszłych trajektorii rozwojowych. W rozdziale drugim zawarto przegląd głównych idei leżących u podstaw konkurencyjności. Koncentrując się na aspektach i czynnikach istotnych szczególnie na poziomie

regionalnym, opisano kluczowe obszary konkurencyjności. Zawarto także przegląd podstawowych modeli badawczych wykorzystywanych do diagnozy i oceny poziomu konkurencyjności obszarów. W rozdziale trzecim przedstawiono metodyczne podstawy budowy indeksu regionalnej konkurencyjności klimatycznej oraz założenia i wyniki analizy danych pierwotnych. W szczególności zaprezentowano wyniki analiz statystycznych poszczególnych filarów proponowanego indeksu. W rozdziale czwartym przybliżono wyniki uzyskane dla subindeksów i indeksu konkurencyjności klimatycznej dla regionów UE. Zawarto analizy przestrzenne oraz rankingi badanych obszarów. Zapraszamy do lektury tej książki upowszechnianej w dostępie otwartym: <https://publikacje.pan.pl/Content/126603/PDF/2022-ZMKL-PDF-BN.pdf>.

Mamy nadzieję, że włączą się Państwo czynnie w tworzenie kolejnych numerów naszego czasopisma, które jest indeksowane m.in. w bazie ERIH PLUS. Informujemy również, że według Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 grudnia 2021 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych czasopismo „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” wydawane przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM ma obecnie 70 punktów.

Zapraszamy i zachęcamy Państwa do nadsyłania propozycji publikacji, informacji na temat nowości wydawniczych, recenzji i głosów polemicznych dotyczących najnowszych wyników badań, a także streszczeń wyróżniających się prac magisterskich z zakresu problematyki rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które mogłyby stać się podstawą do przygotowania artykułów w numerze poświęconym debiutom naukowym. Pamiętajmy, że tylko od naszej wspólnej aktywności zależy ostateczny kształt czasopisma, którego kolejny numer trafił właśnie do Państwa.

Przypominamy, że wszystkie zasady dotyczące składania i recenzowania tekstów oraz numery archiwalne czasopisma dostępne są pod adresami: <http://rr.amu.edu.pl> oraz <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rrpr/>.

Prof. Paweł Churski
Redaktor naczelny czasopisma
„Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”